

*Барков А.І.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Герасимчук О.Л.
к.п.н., доц., зав. кафедри науки про Землю
Державний університет «Житомирська політехніка»*

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ПОШИРЕННЯ ШКІДНИКІВ НА СТАН ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ ЖИТОМИРЩИНИ

Організація охорони і захисту лісів передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж, незаконних рубок, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, захист від шкідників і хвороб. Залежно від характеру живлення шкідники лісу підрозділяються на хвое- і листогризучих (первинних), пошкоджуючи здорові деревні рослини; стовбурових (вторинних), що пошкоджують вже ослаблені дерева; кореневих, або ґрунтових; шкідників плодів і насіння.

Найбільш інтенсивно лісові насадження пошкоджуються навесні та влітку. Лісові шкідники, хвороби та нематоди пошкоджують усі органи і частини дерев: листки, хвою, бруньки, плоди, кору, коріння, а також заготівельні пиломатеріали. Це призводить до зниження приросту та товарної якості дерев, а лісо- та пиломатеріали стають непридатними для використання. При масовому розмноженні шкідники завдають великої шкоди, що приводить до незворотних наслідків. Одноразове об'їдання крони дерев призводить не тільки до втрати приросту одного чи кількох років, а й викликає суховершинність, іноді і повну загибель дерев.

Захист лісів України від шкідливих комах і хвороб – це комплекс організаційних, економічних, правових та інших заходів, спрямованих на раціональне використання лісового фонду, збереження лісових насаджень від руйнування, знищення, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу на лісові насадження. Лісозахисні заходи поширюються на всі ліси, не вкриті лісом землі, які входять до складу лісового фонду України, а також на деревну та чагарникову рослинність, яка не входить у лісовий фонд, якщо ця рослинність становить кормову базу для шкідників.

За сприятливих умов шкідники лісу періодично дають спалахи масового розмноження. Кожен спалах займає звичайно 7 поколінь і складається з 4 фаз: початкової (чисельність шкідника дещо збільшується), наростання чисельності (формується вогнища шкідників лісу), власне спалаху (шкідники лісу з'являються в масі і сильно об'їдають крони дерев), кризи (спалах затухає). Під час спалаху масового розмноження хвое – та листогризучі комахи порівняно в короткі терміни здатні розповсюджуватися на тисячі гектарів і наносити лісам сильні пошкодження, викликаючи втрату приросту, сильне ослаблення і подальше усихання дерев або цілих насаджень.

Раніше, протягом багатьох років проводили хімічну обробку дубових насаджень, що пошкоджувалися під час весняного масового льоту імаго хруща травневого. Зростання його чисельності було зумовлене ідеальною кормовою базою для розвитку личинки хруща – значними площами нерозораних земель сільськогосподарського призначення. Нині на Житомирщині майже не залишається необроблених сільгоспугідь, та й холодні весни останніх років відчутно стримують розвиток цього шкідника.

В останні роки спостерігається збільшення обсягів всихання лісів Полісся. Кліматичні та фізико-географічні умови Житомирщини є сприятливими для масового розмноження шкідників і хвороб лісу. Разом з тим, якщо останніми роками ми можемо констатувати затухання активних осередків таких листогризучих шкідників як хрущ та дубовий похідний шовкопряд, а з хвоегризучих – звичайного та рудого соснових пильщиків, то зараз перед державними лісогосподарськими підприємствами області постала інша загроза – стрімкий розвиток та поширення осередків комплексу короїдів – типографа, шестизубого короїда та вершинного короїда в соснових та частково ялинових насадженнях, що розташовані переважно в північній частині області.

Проти хвое і листогризучих шкідників, окрім санітарно-профілактичних, застосовують хімічні заходи боротьби. Насадження обробляють інсектицидами, як правило, під час наростання чисельності, коли личинки знаходяться в молодшому віці, менш стійкі до них і коли завдається незначного збитку корисній фауні. З біологічних заходів боротьби застосовують розселення корисних птахів, (розвішування синичників), при створенні нових насаджень вводять до складу чагарникові плодови деревні породи для кращого приваблювання їх в ліси, охорону і розселення лісових мурашок. Розробляються способи використання паразитичних грибів, бактерій, вірусів і інших збудників хвороб.